

Головна праця О. Духновича – «Народная педагогія» – була першим педагогічним і методичним посібником для вчителів народних шкіл не тільки Закарпаття, а й усієї Західної України. Написана у формі питань та відповідей, була призначена для того, щоб надати вчителям та батькам корисні поради щодо національного виховання дітей [3, 7].

У працях педагога є багато цінних думок щодо педагогічної майстерності вчителя, від якого залежать результати виховання. Хороший вчитель повинен мати справжнє покликання до педагогічної професії, добре знати свій предмет та володіти методикою викладання. Щодо ефективності праці вчителя, то вона певною мірою повинна залежити від того, як батьки виховують дітей у сім'ї.

Розумове виховання слід тісно пов'язувати з моральним, під час якого діти вчать розрізняти в житті чесне і нечесне. О. Духнович закликав виховувати в дітях почуття власної гідності, порядності, милосердя, доброзичливість, людяність, правдивість, дисциплінованість [3].

Навчаючись у школі, діти мають засвоїти релігійну і народну мораль, яка зміцнює духовні сили, прищеплює любов до рідної землі й не дозволяє вихованцеві вбиратися у «чуже пір'я». О. Духнович щиро вірив у те, що шляхом поширення освіти поліпшується мораль людей, а це, у свою чергу, робить суспільство гуманнішим і веде до злагоди та згоди у ньому.

Особливу роль у зростанні молоді педагог надає прикладу старших: батьків, учителів, яких застерігав від необачних вчинків, закликав до мудрості та виваженості в діях.

Отже, вчителів О. Духнович називав просвітителами народу, його сіллю. Діяльністю вчителя має бути знищено зло і процвітати добродійність. На думку педагога, не кожна людина може бути наставником. Ним є той, хто має природні нахили, добре знання предметів та методику навчання дітей.

Педагогічна творчість О. Духновича та його послідовників не втратила своєї актуальності й сьогодні і є перлиною вітчизняної педагогічної думки. Багато влучних висловлювань мудрого просвітителя перейшли до скарбниці народної пареміографії.

Список використаних джерел:

5. Жупанин С. І. Народознавча педагогіка Олександра Духновича / С. І. Жупанин // Дукля. – 2000. – № 4. – С. 32–40.
6. Народна педагогіка О. Духновича – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pmu.in.ua>
7. Педагогіка Олександра Духновича – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://school.hometask.com>
8. Туряниця В. Концептуальні положення Олександра Духновича про виховання гармонійної особистості / В. Туряниця, І. Шанта // Слово вчителя. – 2009. – № 10. – С. 4–7.

Науковий керівник: к. пед. н., доцент І. Т. Лещенко

М. С. Сухонос

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ШКОЛА ТА ОСВІТА ЗА ЧАСІВ ХРИСТІЯНІЗАЦІЇ РУСИ

Своєрідною генетичною пам'яттю у вихованні української людності княжої доби слід вважати билини (билиці), що потім переросли у перші українські думи, про які побутувала хибна думка, ніби вони появилися на світ у добу козацтва. "Дума про похід руських (українських) князів на половців літа 6611 (1103 р.)", "Дума про пирятинського поповича Олексія", "Дума про Марусю Попівну Богуславну", "Ілля Муромець і злидні кабацькі", "Святогор", "Три подорожі Іллі Муромця" були досить поширеними в Київській Русі. Як і в більшості творів народного епосу, основні герої дум-билиць київського циклу тричі вирушають у дорогу, тричі вступають у бій, тричі доповідають князеві; метафори й гіперболи, епітети й повтори — все підпорядковане одній меті: уславити витязів, славних

захисників рідної землі, "добрих молодців", Богатирів Землі Київської, показати їх самовідданість, прагнення до волі, незламність у боротьбі з напасниками-зайдами, інші якості, гідні наслідування, що становлять гордість нашого менталітету та основні чинники виховного ідеалу.

Ліпше, ніж у школах грамоти, було поставлене навчання в монастирських школах. Вони створювалися при монастирях, великих соборах і поділялися на зовнішні та внутрішні. У перших навчалися миряни, а у других — майбутні ченці, священнослужителі. Вивчалися "сім вільних мистецтв" — класичний середньовічний підхід до середньої освіти (школи), що мав прямий і безпосередній зв'язок з надбанням античної школи і освіти. "Сім вільних мистецтв" для монастирських шкіл Київської Русі уже набули ознак практицизму: граматики потрібна для створення нових і розуміння існуючих церковних книг; риторика — як посібник у побудові проповіді (значно пізніше з'явиться гомілетика як "наука про церковну словесність"); астрономія — для розрахунків пасхалій; діалектика — для суперечок з еретиками; а заняття арифметикою зводилось до містичних тлумачень чисел [1, 147].

Монастирські школи Русі значно випередили європейські країни, побудувавши навчання і виховання своїх учнів (слухачів) у раціонально-практичному ключі. У Києво-Печерській монастирській школі, наприклад, навчання здійснювалося методами систематичних настанов, повчань з окремих тем християнського вчення, після чого Феодосій і його найбільш освічені помічники проводили обговорення. У цілому зміст освіти у школі Києво-Печерського монастиря мав суперечливий характер. З одного боку, проповідь християнських догматів перешкоджала появу раціоналістичних ідей. З іншого боку, в монастирі було створено умови для розвитку творчості таких видатних діячів давньоруської культури, як історик Нестор, художник Алімпій, лікар Агапій, які виступали проти феодальної роздробленості. У монастирі концентрувалися твори прикладного мистецтва, працювала лікарня"[1, 94].

У бібліотеці Видубицького монастиря, а отже, і його школи, зберігалися твори античних філософів Демокріта, Сократа, Платона, Арістотеля, Епікура та інших давньогрецьких мислителів. Монахи були знайомі з творами публіцистичного змісту перших українських письменників — Луки Жидяти, Кирила Турівського, Климента Смолятича. Вихованці цієї ж монастирської школи поруч з освітою набували професії іконописця, каліграфа (переписувача) книг, майстрів з виготовлення пергаменту, стійких фарбників, з випалювання вапняку, без чого неможливе будівництво жодного кам'яного храму монастиря, а згодом — книгозбірень, шкіл, інших споруд. Отже, прийняття християнства, утвердження єдиної церкви сприяло створенню першої вітчизняної системи народної освіти, до якої увійшли школи грамоти, монастирські школи та школи "учіння книжного" при княжих дворах. Впроваджуючи християнські вірування, церква і школа боролися з так званим язичництвом.

Нищення язичницької культури, ворожої для візантійського духовенства, але рідної для місцевої людності, негативно позначилося на подальшій долі України. Утвердження християнства мечем, вогнем і божим словом призвело до небаченого у світі явища, коли на рідній землі все рідне оголошувалося негідним, огидним. Такими ставали прадавні звичаї, обряди, традиції, вірування, весь уклад життя. У людей відібрали їхніх богів, а рідну мову було визнано меншовартісною, яка годилася хіба що для побуту. Мовою ж князівського двору, державних установ, церкви стає староболгарська, якою писали церковні книги та правилася служба божа. Це відбилося на подальшому поступі школи і культури народу, який втратив свій оригінальний шлях розвитку. Слепе схиляння перед візантійською і болгарською культурами призвело до появи у частини населення байдужості до рідного, сприймання його як відсталого, примітивного, що пізніше виявилось в ментальності українського народу, сповідуванні яничарства, національного нігілізму, плазуванні перед чужинським, відразу до рідної культури, мови. У такому релігійно-культурному середовищі функціонували школи Київської Русі, що зумовлювало розумове, моральне, естетичне і трудове виховання молоді [2, 49].

Список використаної літератури:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР. – М., 1988.
2. Бабишин С.Д. Школа та освіта давньої Русі (IX –I пол. XIII ст.) – К., 1973.

Науковий керівник: старший викл. Свириденко О. О.

О. С. Тимченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПЕДАГОГІЧНА ПРОСВІТА БАТЬКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Педагогічна просвіта батьків, як першооснова формування здорових відносин між навчальним закладом та родиною, успішна при ефективній співпраці батьків з педагогом. Співробітництво освітнього закладу і сім'ї забезпечує поєднання родинного та суспільного виховання і спрямоване на реалізацію спільної мети – всебічного, гармонійного розвитку особистості.

Показниками результативної взаємодії є наявність у навчальних закладах доброзичливої атмосфери між педагогами та батьками, високий рівень загальної та педагогічної культури учасників суб'єкт-суб'єктивної взаємодії, їх зорієнтованість на самовдосконалення і саморозвиток, створення умов для повноцінного розвитку дітей. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства навчальний заклад і сім'я мають працювати в умовах співробітництва.

За результатами досліджень Л. Поздняк та Н. Лященко, умовами ефективної роботи навчального закладу з батьками є: цілеспрямованість, системність, плановість, диференційований підхід з урахуванням багатоаспектності та специфіки кожної сім'ї, вікова диференціація змісту роботи, доброзичливість, відкритість. Ключовим завданням організації педагогічного процесу є забезпечення взаємодії родини з педагогами [4].

Дещо схожих поглядів дотримуються і такі вчені, як Т. Фалькович, Н. Толстоухова та Л. Обухова. Вони вирізняють у процесі взаємодії сім'ї з освітнім закладом конкретні напрями діяльності кожної із взаємодіючих сторін, де установа забезпечує: вивчення сімей учнів, складання характеристики сімей, організування психолого-педагогічної просвіти батьків, вияв позитивного досвіду сімейного виховання, надання батькам допомоги у вибудові морального способу життя сім'ї, соціалізації дітей, розвитку комунікативних умінь.

Сучасна сім'я використовує позитивний досвід сімейного виховання, залучає до цього процесу традиції народної педагогіки тощо. Виходячи з цього, сім'я і освітня установа спільно створюють систему масових заходів, організують суспільно значущу діяльність та дозвілля батьків і дітей. За таких умов освітня діяльність буде розвиватися відповідно до процесів урбанізації суспільства, не травмуючи при цьому жодну складову педагогічного трикутника: педагог – батьки – діти [5, с. 211].

Важливо в процесі взаємодії сім'ї з педагогом дійти ефективності співпраці навчального закладу з родиною, з метою подолання емоційних бар'єрів та підвищення рівня довіри сім'ї до педагога. Відповідно до цього варто спрямувати роботу з батьками за різними напрямками:

– ведення характеристик сімей учнів (склад сім'ї, сфера зайнятості, проведення громадського огляду, особові справи учнів);

– організація діагностичної роботи щодо вивчення сімей (бесіди спеціалістів, діагностика емоційної та мовленнєвої сфери, показників здоров'я, рівня розвитку пізнавальної активності, індивідуальні та групові консультації батьків зі спеціалістами тощо);

– організація психолого-педагогічної просвіти батьків (тематичні загальношкільні збори, система батьківських лекторіїв);